

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ: ΠΕΡΙΒΟΛΑΡΗ ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΠΕ03 -ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΑ ΠΕ02

ΤΑΞΗ Β

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

ΜΑΛΛΙΑ

Τα μαλλιά των ανδρών, πολεμιστών ή απλών, έφθαναν μέχρι τις πλάτες. Τα άλειφαν με λάδι ή μεδουλάρι (αλοιφή από μεδούλι και μυρωδικά) για να γυαλίζουν και να στέκουν καλοχτενισμένα. Οι Μωραΐτες είχαν συνήθως πιο μακριά μαλλιά από τους Ρουμελιώτες.

ΚΕΦΑΛΙ

Οι φτωχοί αγωνιστές φορούσαν ένα μαύρο μαντήλι στο κεφάλι. Οι υπόλοιποι ένα μικρό στρογγυλό και κοφτό κόκκινο φέσι με μικρή φούντα ή ένα μεγάλο τουρλωτό φέσι με μικρή φούντα. Μερικοί τύλιγαν γύρω στο φέσι τη μαντηλοδεσιά (κασπαστή ή πόσι ή σερβέτα).

ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΛΑ

Αποτελούνταν από δυο φύλλα άσπρου χρώματος με σαράντα λαγκιόλια το καθένα . Το μήκος της ήταν και γνώρισμα της ηλικίας, ένδειξη τοπικής προέλευσης και εσωτερικής ιεράρχησης των κλέφτικων ομάδων. Ήταν για πολλές χρήσεις. Την άλειφαν με χοιρινό λίπος .

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΑΣ

Πιάτα του 11^{ου} αι. δείχνουν ότι η φουστανέλα ήταν σε κοινή χρήση στην Ελλάδα. Η προέλευσή της από ρωμαϊκό στρατιωτικό ένδυμα ή εθνική ενδυμασία των αρβανιτάδων ή από σλαβόφωνους χωρικούς ή καταγωγή από την Ινδία. Το όνομά της από το ύφασμα φουιστάν.

ΚΟΡΜΟΦΑΝΕΛΑ ΚΑΙ ΠΟΥΚΑΜΙΣΟ

Κατάσαρκα φορούσαν την κορμοφανέλα με κεντίδια μαύρα, κόκκινα ή γαλάζια στην άκρη του μανικιού. Από πάνω φορούσαν άσπρο πουκάμισο ή κάμσο (βαμβακερό χασεδένιο και στενομάνικο), πάντα ξεκούμπωτο και ανοιχτό μπροστά στο στήθος, χειμώνα καλοκαίρι.

ΓΕΛΕΚΙ ή ΓΙΛΕΚΟ

Πάνω από το πουκάμισο φορούσαν το γελέκι (ανοιχτό ή σταυρωτό). Πάνω έβαζαν τη φέρμελη με δυο αράδες ασημοκεντημένα μεγάλα κουμπιά ή το μείντάνι. Τρία γιλέκια στην καλή φορεσιά (γιλέκο κουμπωμένο ως τη μέση, φέρμελη και φερμελογέλεκο ξεκούμπωτα).

ΚΑΛΥΨΗ ΠΟΔΙΩΝ

Οι βλαχόκαλτσες, μακριές άσπρες κάλτσες από τραγόμαλλο, κάλυπταν τα πόδια ως τα σκέλια. Η ποδεμή ήταν τα τσαρούχια, χωρίς φούντα, μυτερά, από ακατέργαστο βοδινό δέρμα. Τα στερέωναν με λουρί (θηλιές), που το έπιαναν στην κάλτσα με το τσαρουχοτοκά.

ΦΛΟΚΑΤΑ- ΚΑΠΑ

Η φλοκάτα χωρίς μανίκια έφτανε ως το γόνατο. Την ύφαιναν με «φλόκο», χρώματος άσπρου. Φοριόταν τη βαρυχειμωνιά, συγχρόνως ήταν στρωσίδι και σκέπασμα. Η κάπα ήταν από τραγόμαλλο (βαλμένη σε νεροτριβή για να πήξει και να μην περνά βροχή- κρύο).

ΝΤΟΥΛΑΜΑΣ

Ο ντουλαμάς ήταν είδος πανωφοριού της αντρικής ενδυμασίας. Τον φορούσαν σαν έπιανε κρύο. Φτιαγμένος από μαύρη ή βαθυγάλαζη τσόχα, δουλεμένη στον αργαλειό κεντημένη με μαύρο μετάξι. Στον Μοριά ήταν κόκκινος, κεντημένος με χρυσά ή με μαύρα τερχήλια.

ΣΕΛΑΧΙ

Το σελάχι από τσόχα κόκκινη ή και μαύρη ήταν φτιαγμένο φύλλα - φύλλα για να υπάρχουν θήκες και κεντημένο με χρυσά κεντήματα. Το έζωναν στη μέση με λουρίδα και έβαζαν το τάσι, το τσαγκαροσούβλι, την «ώρα», το ασημένιο καλαμάρι με το φτερό και το παντσεχρί.

ΣΤΟΛΙΔΙΑ

ΣΤΟΛΙΔΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ΩΜΟΥ

Η φορεσιά είχε στολίδια, τα τσαπράζια ή τουσλούκια. Στον αριστερό ώμο κρεμόταν με ασημένια αλυσίδα στρογγυλό χαϊμαλί με τα φυλαχτά. Οι 2 όψεις του είχαν τον προστάτη άγιο και τον Ευαγγελισμό ή την Ανάσταση. Στη δεξιά μεριά είχαν το γυριστό σουγιά τους.

ΤΟ ΚΟΥΤΣΕΚΙ

Το κουτσέκι ασημωμένο στόλισμα, στις 4 πλευρές κρέμονταν ψιλές αλυσίδες και κάλυπταν ολόκληρο το στήθος. Στερεωνόταν με θηλιές στις τέσσερες άκρες του στήθους, με τρίγωνα θηλικωτήρια, πάνω ο δικέφαλος αητός και στη μέση, ο Αη-Γιώργης και ο Αη-Δημήτρης.

ΣΤΟΛΙΔΙΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ

Πίσω στο λουρί του σελλαχιού, ήταν δυο μπαλάσκες για τα φουσέκια. Αριστερά απ' τη λουρίδα κρέμονταν τα φυσεκλίκια, μια θήκη για τσακμακόπετρες, το μεδουλάρι. Δεξιά κρεμόταν η πέτσινη καπνοσακκούλα. Όλα δεμένα με ασημένια και πλουμιστά ζωστήρια.

ΣΤΟΛΙΔΙΑ ΣΤΟ ΜΗΡΟ

Μπροστά στον αριστερό μηρό, σε μακριά λουριά περασμένα – σε δυο σε τρεις αράδες – κρέμονταν τα στρογγυλά ή και τρίγωνα ασημένια γαντζούδια ή τοκάδες. Δυο όμοια γαντζούδια σκέπαζαν τα γόνατά τους. Τούτο το στόλισμα το συνήθιζαν πολύ πριν το 1800.

ΚΟΥΜΠΟΥΡΕΣ –ΧΑΡΜΠΙ

Στο σελλάχι υπήρχαν πάντα δυο δίδυμες κουμπούρες (πιστόλια με κοντή κάνη). Παφίλια και λαβή, μαλαματοκαπνισμένα ή από ασήμι. Στην έξω θήκη του σελλαχιού βρισκόταν το χαρμπί ή οβελός. Αυτό είχε πολλές χρήσεις: σαν βέργα, σαν φονικό όπλο και σαν πηρούνη.

ΤΟ ΓΙΑΤΑΓΑΝΙ

Έξω από το σελλάχι ήταν πιασμένο το γιαταγάνι. Μαχαίρι μισό μέτρο λάμα φτιαγμένο από γερό ατσάλι. Τα πιο καλά ήταν αυτά της Δαμασκού, τα δαμασκή. Είχε λαβή αργυροσκαλισμένη και θηκάρι ασημοκαπνισμένο ή από τομάρι αγριομερινού ή φιδιού.

ΜΠΕΛ ΧΑΤΖΑΡΙ- ΤΣΕΚΟΥΡΙ

Στη μέση του πολεμιστή, δεξιά μεριά του σελλαχιού βρίσκονταν πιασμένο το δίκοπο μικρό μαχαίρι, το μπελ χατζάρι. Το είχαν πιο πολύ οι Τούρκοι, κάποιοι Έλληνες το είχαν αποκτήσει σα λάφυρο. Πιο πέρα μόνο οι καπεταναίοι είχαν ζωσμένο το τσεκούρι και ήταν συμβολικό.

ΤΟΠΟΥΖΙ

Το τούρκικο τοπούζι ήταν η στραταρχική ράβδος. Ένα ραβδί, δυο πιθαμές μάκρος, στη μια μεριά είχε ένα στρογγύλεμα με χυτό μολύβι μέσα για να βαραίνει και στην άλλη τελείωνε σε βέλος αγκαθωτό. Από παλιά οι πασάδες το χρησιμοποιούσαν και από τις δυο μεριές.

ΣΠΑΘΑ-ΠΑΛΑ

Από το αριστερό μέρος, κρεμόταν από μεταξόπλεκτη λουρίδα, η αστραφτερή και καμπυλωτή πάλα. Η λαβή σαν κεφάλι άγριου δράκοντα με πολύτιμα πετράδια. Η θήκη όμορφα στολισμένη με ερπετά, λιοντάρια, αγριομερινά και η άκρη της σαν ουρά δράκοντα.

ΚΑΡΙΟΦΙΛΙΑ

Πολλές εικασίες για το όνομά του: από τον κατασκευαστή του στη Βενετία ή από το χαραγμένον φυτόν καρυοφίλλι ή από την λέξη φυλλοκάρδι. Διάφορα είδη ανάλογα με: το λαμνί (κάννη), τις φωτιές, το μάκρος του και τα παφίλια. Το βάφτιζαν με ξεχωριστό όνομα.